

OKUL REHBERLİK SERVİSİ YAYINLARI ANA-BABA TUTUMLARININ ÇOCUĞA ETKİSİ

Hazırlayan: (Rehberlik Uzmanı)

Ana-baba tutumlarını genel olarak, demokratik, otoriter ve ilgisiz olarak gruplandırmak mümkündür. Aile yapısının ve çocuğa karşı tutumlarının çocuğun kişilik gelişimi üzerinde oldukça büyük rol oynadığı hemen hemen tüm kuramcıların birleştiği bir konudur (Erkan, 1993).

Ana-babanın tutumu gelişmekte olan çocuğa örnek model oluşturacağından kişiliğini etkiler ve özdeşim modellerinden edindiğini, benzer tutumları sergilemesi ile ortaya koyar. Ana-babaların çocuklarına yönelttikleri tutumun sağlıklı olması, büyük ölçüde onların kendi içlerinde barışık, dengeli, huzurlu ve birbirlerine karşı sevgi ve saygılı olmalarına bağlıdır (Yavuzer, 1993).

1. Demokratik Ana-Baba Tutumu :

Demokratik ana-baba, çocuğa içten ve derin bir sevgi duyar ve bunu şartsız olarak gösterir. Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına hassastır. Davranışlarını ilgi ve anlayışla izler. Otonom benlik iradesine ve sağlıklı uyuma değer verir. Yaşına göre kendisiyle ilgili bazı kararları almaya çocuğu teşvik eder; önemli konularda alınan kararların nedenlerini çocukla tartışır, onun görüşlerine değer verir; sözel alışverişlere olanak sağlar. Hemen her konuda çocuğa iyi bir rehber olmaya çalışır (Kuzgun, 1972).

Bu ana-babalar, engelleyici davranmamakta, çocuklarına makul sınırlar içinde özgürlük tanımaktadırlar

2. Baskılı ve Otoriter Ana-Baba Tutumu :

Otoriter ana-baba çocuğunu belki sevmektedir ancak sevgisini, çocuk istenilen şekilde davrandıkça gösterir. Yani sevgiyi istenen davranışların belirip gelişmesi için bir pekiştirici olarak kullanır. İstenen davranışlara da çoğunlukla gelenek ve daha üst otoritelerce saptanmış kurallara ve normlara uygun davranışlardır. Ana-baba kendisini toplumsal otoritenin temsilcisi olarak görür ve mutlak itaat bekler, aksi halde cezaya başvurur, her türlü kararları kendileri alırlar (Kuzgun, 1972).

Otoriter tutumun hakim olduğu ailelerde ceza önde tutulmuştur ve suçla orantısızdır. Ceza aileden aileye değişirse de amaç aynıdır. Çocuk ne pahasına olursa olsun yola getirilmelidir. Kimi evde bu dayakla; kimi evde de ayıpla suçlama ve korkutma ile sağlanır. Kimi evde de sert bir bakış yeterlidir. Ona tanınan haklar en aza indirilmiştir (Yörükoğlu, 1993).

3. İlgisiz ve Kayıtsız Ana-Baba Tutumu :

İlgisiz ana-baba çocuğun isteklerine hiç bir denetim ve sınırlama getirmeksizin kabul eden ana-babalardır. Bu tutumun sürekliliği çocuğun gereğinde duygu, istek ve dürtülerini denetleyebilme yeteneğinin gelişimini olumsuz yönde etkileri, vurucu ve kırıcı agresif davranışların artmasına neden olur. İlgisiz, lakayt, ihmal eden ana-babalarda çocukta farklı problemlere yol açar. Agresyon, kendine saygı ve kendine denetim azlığı, bozuk aile ilişkileri gibi... (Ekşi, 1990).

İlgisiz ana-baba çocuğunu ihmal hatta psikolojik bakımdan reddeder. Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarından habersizdir. Nerede, ne yaptığıyla fazla ilgilenmez, varlığından rahatsız olduğundan, çocuğunu çevresinden mümkün olduğu kadar uzak tutmaya çalışır, ilgisiz ana-baba çocuğuna en az sevgi gösteren ve davranışlarına en az kontrol uygulayan ana-babadır (Kuzgun, 1972).

4. Gevşek Tutum (Çocuk Merkezci Aile):

Çocuk merkezci aileye genellikle orta yaşın üzerinde çocuk sahibi olan ailelerde ya da çocuğun kalabalık yetişkinler grubu içinde yetişen tek çocuk olması halinde sıklıkla rastlanır. Böyle bir ortamda çocuk, ailede inisiyatif sahibi tek kişidir ve onun isteklerine diğer aile bireyleri kayıtsız şartsız uyarlar. Çocuğun dengesiz bir ortam içinde abartılmış bir sevgi gösterisi içinde büyüyor olması, onun doyumsuz bir birey olmasına zemin hazırlar. Böyle yetişen bireyler her isteğinin yerine getirileceğini zanneder ve okul kurumundaki kurallar karşısında hayal kırıklığına uğrarlar ve kolay kolay uyum sağlayamazlar (Yavuzer, 1993).

5. Dengesiz ve Kararsız Ana-Baba Tutumu :

Ana-babanın dengesiz ve kararsız olması, çocuğun eğitim ve gelişimini olumsuz açıdan etkiler. Bu dengesizlik ve tutarsızlık, ana-baba arasındaki görüş ayrılığından olduğu gibi anne-babanın gösterdikleri değişken davranış biçiminde de görülebilir. Anne-babanın çocuğun yanında "çocuk konusunda" birbirlerini eleştirmeleri, birinin olumlu yaklaşmasına, diğerinin olumsuz tutum ya da taraflardan birinin çocuk kayırması çok sıklıkla rastlanılan terbiye yanlışlıklarındandır (Yavuzer, 1993).

6. Koruyucu Ana-Baba Tutumu :

Ana-babanın aşırı korumaları, çocuğa gerektiğinden fazla kontrol ve özen göstermesi anlamına gelir. Bunun sonucunda çocuk, diğer kişilere karşı aşırı bağımlı güvensiz, duygusal kırıklıkları bir kişi olabilir. Bu bağımlılık, çocuğun yaşamı boyunca sürebilir ve aynı koruyucu tutumu, gelecekteki eşlinden bekleyebilir (Yavuzer, 1993).